

UDK: 821.124(497.5) Marulić. M.–97

REGVM DELMATIĘ ATQVE CROATIĘ GESTA
A MARCO MARVLO SPALATENSI PATRITIO
LATINITATE DONATA

Edidit Neven Jovanović

EDITORIS PRAEFATIO

Rogatus sum ut commentarioli de regum Delmatiae atque Croatiae gestis versionem Latinam, quam Marcus Marulus Spalatensis anno 1510 fecerat, ederem, inprimis eo consilio ut quid Marulus ipse scripsisset cognosceretur. Itaque eius operis decem codices manu scriptos — quorum dumtaxat imagines photographicas inspexi — et tres editiones inter se contuli, unde decem testes locupletes elegi ut lectionum varietates in apparatu notarem. Stilum et rationem scribendi comprobavi etiam aliis Maruli nostri operibus (praesertim eis in autographo repertis); usum orthographiae Marulianum, praeter interpungendi rationem, ubique restauravi. Opus in paragraphos divisi et notas in margine posui sicut vidi in codice Veneto R, huius operis haud scio an veterrimo. Nomina quoque Croatica et alia paene semper scripsi sicut in R inveni.

Caput 18 particulam textus a verbis *Nemo enim* usque ad *Tecomili opera est usus* tantummodo in codicibus R A M Z exhibet; quam particulam codex B ex alio fonte, non e versione Maruliana, suppleverat. Ea de re disputaverat uberius Branimir Glavičić (“Je li Marulić izostavio epizodu s Palušom?”, *Colloquia Maruliana VI*, p. 87–91, Split 1997), qui eodem loco etiam illud supplementum e codice B in lucem ediderat.

In operis codicibus et editionibus colligendis opem et auxilium mihi afferebant duo viri Spalatenses de rebus Marulianis optime meriti, Branko Jozić et Bratislav Lučin; quibus si referre gratiam non possum, habere certe debeo.

FONTES LECTIONVM

1. CODICES

- R** — Codex Venetus: Biblioteca Giustiniani Recanati, Class. VI 865, Cod. XII cart. misc; exscripsit Ioannes Iacobus Bortolottus Parmensis, prior Collegii medicorum Venetiis annis 1512, 1517–1544; ff. 25v–33.
- A** — Codex Mediolanensis: Biblioteca Ambrosiana, S. 98 sup., fundi Ioannis Vincentii Pinelli, misc. saeculi XVI; ff. 296–304v.
- V** — Codex Vaticanus: Bibliotheca apostolica Vaticana (Codex MS Slavonicus) 7019 Vat. lat.; exscripserunt Petrus Cindrus (maxima ex parte) et Ioannes Lucius, ante diem 27. Ianuarii 1638; pp. 97–116.
- L** — Codex Vaticanus secundus: Bibliotheca apostolica Vaticana, Vat. lat. 6958, cart.; exscripserunt Ioannes Lucius et scribae eius, saeculi XVII; ff. 126–133v.
- B** — Codex Belgradensis: Narodna Biblioteka Srbije, R 570, circa annos 1648–1649; ff. 36–47v.
- Z** — Codex Zagradiensis: Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb, R 3254, cart. saec. XVIII; pp. 29–39.
- M** — Codex Venetus secundus: Biblioteca Marciana, Cod. It XI. 246 (6806) — fasciculus no. 36 e Bibliotheca codicum manuseriptorum Monasterii S. Michaelis Venetiarum prope Muranum; ff. 1–8.

2. EDITIONES

- Luc** — “Regvm Dalmatiae et Croatiae gesta, a Marco Marvlo Spalaten-si Patricio Latinitate donata”, in: *Ioannis Lucii Dalmatini De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*, Amstelaedami, apud Ioannem Blaey, MDCLXVI, pp. 303–309.
- Luc-E** — “Errores impressionis in operibus... Marci Maruli Hist. R. R. Dalm.”, in: *Ioannis Lucii Inscriptiones Dalmaticae; notae ad memoriale Pauli de Paulo; notae ad Palladium Fuscum; etc.* Venetiis: typ. S. Curtij, MDCLXXIII, p. 68 (notantur 13 errata corrigenda in Luc).
- Schw** — “Regvm Dalmatiae et Croatiae gesta, a Marco Marvlo Spalaten-si patricio Latinitate donata”, in: *Scriptores rerum Hvngaricarvm, Dalmaticarvm, Croaticarvm, et Sclavonicarvm veteres ac genvini...*,

Tomvs tertivs, cvra et stvdio Ioannis Georgii Schwandtneri, Vindobonae, Impensis Ioannis Pavli Kravs, bibliopolae Vindobonensis. MD-CCXLVIII, pp. 510–524.

Sis — “Hrvatska redakcija s Marulićevim latinskim prevodom”, in: *Letopis Popa Dukljanina*. Uredio Ferdo Šišić. Beograd – Zagreb : Zaklada tiskare narodnih novina, 1928. (Srpska kraljevska akademija; Posebna izdanja; knj. LXVII; Filozofski i filološki spisi; knj. 18), pp. 377–416.

λ — consensus codicum et editionum V L Luc Schw

REGVM DELMATIĘ ATQVE CROATIĘ GESTA
A MARCO MARVLO
SPALATENSI PATRITIO
LATINITATE DONATA

5 Marcus Marulus Dominico Papali salutem.

1 Commentariolum a te in Craina nuper repertum, inter uetustissimas
gentis illius scripturas Delmatico idiomate compositum, tuo rogatu Lati-
num feci, Croatiaę Delmatięque regum gesta continentem.

2 Res certe digna relatu et quam non solum nostrę uernaculę linguę gna-
10 ri, sed etiam Latineę intelligant. Ex hac enim historia et boni exemplum
petere poterunt quod imitentur et mali per quod sese corrigant. Atque hoc
illud fuit quod et te impulit ut me ad historiam transferendam urgeres, et
me ut tibi obtemperarem. Magis tamen tuus erga me amor laborem hunc
coegit me subire; quid est enim quod illi non debeo?

15 Vale. Anno Christianę salutis MDX.

1–4 REGVM DELMATIĘ ATQVE CROATIĘ GESTA... DONATA] R λ
B Sis; Marullo M. Chronicon Slauum latine translatum a Domenico Papali M;
De gestis regum Dalmatiae et Croatiae A; Cronica Rerum siue Regum Illirię
Z 1 ATQVE] R Sis; ET λ B 1–4 GESTA... DONATA] HISTORIA VNA
CVM SALONARVM DESOLATIONE B 5 Marulus] Spalatensis *add.* R; *epis-
tulam totam om.* B 5 salutem] S. L M; S. P. D. Z 6 a te in Craina] in
Craina a te R; Croatia *pro* Craina A 6–7 uetustissimas gentis illius] uetustis-
simas illius Z; uetustas gentis A 7 compositum] conscriptum Z 8 Croatiaę
Delmatięque] Dalmatię Croatiaęque Z 8 continentem] *huc transposuit* Z tuo
rogatu Latinum feci 9 digna relatu] relatu digna R 9 et] eo A 9 quam]
quia M 9–10 gnari] gnari homines A 10 etiam Latineę] et Latineę M; etiam
Latini λ Sis 11 per] *om.* M 12 et] ex M 12 ut] et A 13 tamen] tantum
M 14 coegit me] me coegit Z 14 est enim] R A Z; enim est λ Sis; est M
14 debeo] debetur A 15 Christianę salutis] λ Sis; salutis Christianę R A M;
salutis Z

1 Iustiniano partibus Orientis imperante anno Christiane salutis DXXX-
 VIII, quo tempore Germanus et Sabinus episcopi erant, uite sanctitate no-
 biles, et Benedictus abbas Montis Cassini, Sfiolado rege uita defuncto Bri-
 ssus inter liberos eius natu maior successit in regno. Reliqui duo, Totila et
 Stroilus, et ipsi dominandi cupidi ad alias prouincias sibi subiugandas ani-
 mum intendunt. Erat Gothorum gens inquieta, uaga, absque legibus, aspera
 et bellicosa. Igitur Totila et Stroilus, cum a fratre Brisso subsidia impetra-
 ssent, ingentes equitum peditumque copias secum trahentes Occidentis reg-
 na inuasere. Et primo quidem infestis armis Pannoniam aggressi commisso
 cum Pannonibus proelio superant, regem eorum interimunt, regnum uictoria
 potiti occupant. Post hæc inde mouentes in agro qui Tarnouie dicitur
 castrametati sunt. Huiusce rei rumor Delmatie regem Salonis tunc residen-
 tem timore perculit. Ac repente legatos ad regem Istrię mittendos curat,
 petit uti coniunctis uiribus a communi periculo sese tueantur maturentque
 obuiam ire hosti ne ille imparatos repenti irruptione opprimat. Igitur su-
 bitario milite comparato ambo pari animi audacia procedentes castra non
 procul ab hostium castris posuerunt. Per dies octo leuibis inter se procur-

1 Orientis] Orientalibus λ Sis 1–2 DXXXVIII] λ B Z Sis; 539 R; DXXXI-
 III A; 534 M 2 quo tempore Germanus et Sabinus episcopi] pro tempore Ger-
 manus et Sabinus episcopi Z; *idem add. in margine* M 2 Germanus et Sabinus]
 Sabinus et Germanus A 3 Cassini] Cassinii λ; fuerunt *add.* A 3 Sfiolado]
 Strolado A; Stiolado M 3 rege] regi M 3 defuncto] functo A 3–4 Brissus]
 Brisius λ B Sis; Brissius M 4 eius] *om.* M Z 5 Stroilus] Stroylus B Sis
 5 sibi] *om.* A 6–7 Erat... bellicosa] *om.* Luc (*add.* Luc-E) Schw; Erat gens
 Gottorum inquieta, uaga, absque legibus, aspera bello Z 6 inquieta] *et add.* A
 7 et] *atque* B 7 et] *om.* B 7 Stroilus] Stroylus R A B V Luc Sis 7 Brisso]
 Brisio B λ Sis 7–8 impetrassent] impetrauissent Z 8–9 regna] regnum M
 9 aggressi] sunt *add.* λ Z Sis 10 proelio] bello A 10 superant] superatis Z;
 eos *add.* R λ Sis; *et add.* A 10 eorum] *om.* R B 10 regnum] *add.* R λ M Z Sis;
post potiti transposuit A 11 hæc inde] hæc corde Z; hoc idem A 11 Tarnouie]
 Tarnonits A; Tarnoue Z; Xarnoniae siue Xarnouie M 12 castrametati] castramen-
 tati R A M Z Sis 12 Huiusce] R M; huiusque λ Sis; huius A B Z 12–13 Salonis
 tunc residentem] tunc Salonis residentem Z; Salonis tunc insidentem M; Salonis
 commorantem tunc A 13 Ac] *et* λ Sis 13 curat] curauit B; *et add.* Z 14 uti]
 ut ei A Sis; ut si λ; ut Z 14 coniunctis] communibus A 14 tueantur maturen-
 tque] tueantur maturendumque Z; tuerentur A 15 obuiam ire] ire obuiam λ Sis;
 obuiam eant A 15 repenti irruptione opprimat] repentina irruptione opprimat
 Schw; opprimet Z 15–16 subitario] subito Z 16 ambo] ambi Z 16 animi]
 cum A; *om.* M 16 non] tam M 17–35.1 leuibis inter se procurationibus]
 R M Z; leuibis inter sese cursitationibus λ Sis; leuibis inter se percussionibus A;
 leuiter inter se se procul stantibus B

sationibus decertarunt, postremo exercitibus utrinque in aciem eductis diu dubio Marte pugnatum est. Denique magnis utrinque actis cędibus regum duorum acies inclinari cępit. Deo ita disponente, licet nec numero nec armis nec animi robore essent inferiores, fusi fugatique sunt; fortasse crimine
 5 aliquo sui populi offensa diuinitas genti infideli atque impię uictoriam dedit. Multa tunc milia Christianorum desiderata sunt, rex Istrię interfectus, rex Delmatię graui saucius uulnere fugaque elapsus Salonas est delatus. Urbem moeror inuasit et cęde suorum audita lugentium atque ululantium clamor perstreperere cępit. E contrario aduersariorum uis atque potentia eorum quos
 10 subegerant suffragiis in dies augebatur. Cumque multitudo ordinem non caperet, fratres diuisis exercitibus alius alio mouit. Totila cum suis in Istriam profectus Aquileiam uastauit, oppida euertit, Italiamque est ingressus anno Christianę salutis DXLVII. Vastatis demum Italię uicis ac uillis urbibusque
 15 aliquot solo ęquatis populisque ad internitionem deletis in Siciliam transmisit et, sicut futurum Benedictus abbas Diuino spiritu afflatus pędixerat, haud multo post fato est defunctus.

1 decertarunt] decertant Z 1 eductis] edductis V; adductis L Luc Schw Sis 2 magnis utrinque actis] λ A M Sis; utrinque magnis actis R; magnis utrinque B 3 inclinari] inclinare A Luc Schw 4 animi] om. A 5 diuinitas] R A Z; diuinitate λ B Sis; diuinitus M 5 atque impię] atque impio Luc Schw; impięque Z 5 uictoriam] uictorem Schw 6 tunc] R A M; tum B Z; ceteri om. 7 saucius] sauciatus B 7 fugaque elapsus] fugit elapsusque A 7 est delatus] est delatusque B; delatus est Z 8 moeror] miror M; timor Z 8 atque] et λ Sis 9 perstreperere] perscipere M 9 E] om. M 10 subegerant] subegerat M 10 suffragiis] om. A B 10 augebatur] augebantur R A 10 non] a uero B 11 fratres diuisis] factis diuersis A 12 Aquileiam] λ M Z Sis; Aquelegiam R; Aquilegiam A B 12 oppida... ingressus] om. M 12 Italiamque] R λ B Z Sis; Italiam A 12 ingressus] R λ A B Sis; aggressus Z 13 Italię uicis ac uillis] R A V L B Z; Italię uicis atque uillis M; Italiae locis, ac villis Luc Schw; uicis, ac uillis Italię Sis 14 ad internitionem] R A; internitione M; interneccione λ Z; interneccione B Sis 14 Siciliam] R A B Z L; Sciciliam M; Italiam Luc Schw; Siciliam corr. ex Italiam Sis 14–15 transmisit] R A B M; transmisit corr. ex transmittit Z; transiuit λ Sis 15 sicut] sicuti A Z 15 spiritu afflatus] afflatus spiritu Z 16 est defunctus] R λ Z Sis; defunctus est B; est functus A M

Stroilus 2 Interea frater eius Stroilus Illyrici regno potitur, deinde Mysiam infe-
 Bosna riorem (quę nunc Bosna dicitur) ingressus, cum et ipsam breui subiugasset,
 in Delmatiam descendit. Vrbes maritimas deprędatus est, Scardonam oppi-
 dum et Salonas, totius prouincię emporium, dirruit et euertit, necdum ma-
 lis satiatus misit cum parte exercitus filium suum Seuioladum ad Delmatię 5
 Croatia mediterranea, quę nunc Croatia dicitur, expugnanda. Cumque Iustinianus
 Cęsar intellexisset quod Gothorum dux copias diuisisset dimisissetque a se
 partem alteram cum Seuiolado filio atque ita esse, ut ferebatur, per explo-
 ratores certior factus, coacto repente exercitu Stroilum inuasurus abiit. Nec
 minus prompte atque impigre Stroilus cum his quos secum habebat processit
 10 obuiam. Erat enim et ipse animo inuictus ac manu supra quam credi
 potest strenuus. Postquam in procinctu stetere acies, manus conserunt; acri-
 ter utrinque insistitur, arma miscent, nusquam cęditur. Stroilus in medios
 armatorum globos irruens egregieque sese gerens uulneribus tandem con-
 15 fectus equo delabitur; cuius casu consternati Gothi terga uertunt. Cumque
 non pauci cecidissent, pars tamen eorum qui fugerant in angustiis magno
 animo subsistens atque aduersariis repugnans inuicta permansit. Cęsariani
 uero cum ingenti hominum pecudumque pręda uictores in patriam sunt
 reuersi. At uero Seuioladus, cum talia audisset, patris necem ulturus (si

1 Interea] Interim B 1 potitur] potitus A Z 2 dicitur] R A M B Z; nun-
 cupatur λ Sis 2 ingressus] ingressus est Z 2 cum et] Quum etiam Z 2 breui]
 breui tempore Z 3 in] om. M 5 Seuioladum] Stiuladium A 5-6 Delmatię
 mediterranea] Dalmatiam mediterraneam λ B Sis 6 Croatia] Craina corr. ex
 Croatia Sis 6 expugnanda] R A M Z; expugnandam λ B Sis 7 dimisissetque]
 om. M 8 Seuiolado] Stiulado A 8 esse] esset M 9 factus] factus fu-
 isset R λ B Z Sis; fuisset om. Z 9 inuasurus] inuasurum A 10 atque] ac
 Z 10 his] iis Z 10 habebat] abiit A 11 et ipse animo] R λ B Z; et ani-
 mo ipse A; ipse animo M 11 ac] R λ M B; atque A; et Z 11 supra] R A
 M Z; super λ Sis 11 quam] quam quod A 11 credi] om. Z 12 potest]
 posset A 12 procinctu] precinctu R 12 acies, manus] ac inter se manum
 Z 12 conserunt] R λ Sis; conserentes A; conseruerunt B; construere *ut vide-
 tur* Z; coniecerunt M 13 insistitur] R A M B Z; insistunt λ; insistabant Sis
 13 miscent] miscentur Z 13 nusquam] nunquam M 13 cęditur] ceditur
codd. 14 irruens egregieque sese] R λ B Z Sis; irruens egregie se se M; ruens,
 egregie se A 14 tandem] om. M B Z 15 delabitur] dillabitur R 15 cuius]
 λ B Sis; eius R A M Z 15 consternati] consternati sunt B 16 tamen] om.
 Z 17 subsistens] insistens A 17 inuicta] inuita B 18 ingenti hominum
 pecudumque] ingente hominum peditumque M 18 pecudumque] ac pecudum
 R 19 Seuioladus, cum] cum Stiuladus A 19 audisset] audiisset R

fors ita ferret) cum tota expeditione, quam celerrime poterat, Bosnam proficiscitur. Sed cum aduersarios inde iam discessisse comperisset, ibidem patris loco regnare coepit natusque est ei filius cui Silimiro nomen fuit. Ipse autem Seuioladus Bosnę, Valachię usque ad Polonię fines, et Delmatię

Primus rex

5 Croatiaęque imperauit, Christiano nomini infensissimus. Eos igitur qui maritima Delmatię oppida incolunt frequentibus afficiebat iniuriis.

3 Anno imperii sui XII uita decedens, filio Silimiro regnum reliquit. Hic patri natura ac moribus longe dissimilis erat. Nam licet et ipse esset gentilis, omnes tamen sibi subiectos perhumaniter ac perbenigne habebat, ius

10 suum cuique tribuens, neminem lędi permittens et in exigendis uectigalibus nullum inter Christianos et gentiles habens discrimen. Plurimi itaque de coetu fidelium, qui ob persecutionem seuitiamque prioris domini dilapsi fuerant, rediere; breuique effectum est ut superior Delmatię pars, que Croatia nuncupatur, nunquam populosior fuisse existimaretur; tranquille inter

15 omnes degebatur nullisque lacessentibus bellis pacem agitabant.

Rex II

1 fors ita ferret] M; sors ita ferret R λ A B Z Sis **1** quam celerrime poterat] *om.* A **1–2** Bosnam proficiscitur] proficiscitur Bosnam R **2** iam] *om.* B **2** discessisse] A B; decessisse R λ Z Sis; descessisse M **3** patris] R A B Z; fratris λ Sis; gratis M **3** natusque est] R A M Z; natusque B; nasciturque λ Sis **3** Silimiro] R B; Silimero λ Sis; Silinico A; Solimiro M; Silimerus Z **4** Seuioladus] Stiuladus A; Seruioladus B **4** Valachię... fines] R λ B Z Sis; Valachię usque ad Polonię finem M; Vlachie atque Poloniae finibus A **5** nomini] nomine A **5** infensissimus] R M; infestissimus λ B Z Sis; infensissime A **5** igitur] R; itaque λ A M B Z Sis **6** afficiebat] *om.* B **7–8** Anno... dissimilis erat.] λ A M B Z Sis; Silimirus Seuiolado postquam XII annos imperasset uita decedenti in regno successit, patri natura ac moribus longe dissimilis R **7** decedens, filio Silimiro] sibi unico A **7** Silimiro] Z; suo Silimiro B; Selimiro V L Sis; Selemiro Luc Schw; Solimerio, ut uidetur, M **7** Hic] Ille A **8–9** et ipse esset gentilis] esset et ipse gentilis M **9** ac] et A M **9** perbenigne] benigne Z **11** itaque] *om.* A **12** de coetu] *om.* Z **12** seuitiamque] scaeuitiamque R **12** domini] ducis M **13** effectum] factum Z **13** superior] superioris A **14** nunquam] numquam *codd.*; nusquam Z **14** fuisse] R M B Z; fuisset A; *om.* λ Sis **15** degebatur] degebat B **15** nullisque] nullis **15** agitabant] agitabat B

III rex
Bladinus

4 Silimiro autem, cum unum et uiginti annos imperasset, e uiuis sublato, successit Bladinus filius. Mitis admodum et paterne mansuetudinis emulus, omnibus charus uixit. Veruntamen filium genuit suę probitati nimis impar ingenioque diuersum; Ratimiro nomen erat. Cumque adoleuisset, insollescere coepit et regnante adhuc patre quasi dominari uelle. Per idem tempus immensa quedam hominum multitudo familias quoque mulierum ac puerorum secum trahens transmisso magno amne Velia in regionem Sinbagiorum irrupit eaque potita est. Huius gentis dux erat nomine Barris, quem nos Cęsarem possumus dicere; sub eo chiliarchę prefectique erant, quorum nutu atque auspiciis singuli plebis ordines regebantur disponebanturque. Hinc profecti Seleuciam sibi subegere, deinde Macedoniam, neque eo contenti Italiam quoque armis inuaserunt. Non semel cum illis congressus Romanorum imperator cum semper inferior discessisset reipublicę consulere cupiens foedus cum ipsis iniit; qui pacta pacis fideliter obseruantes bello abstinebant. Bladinus autem, Salonarum rex, fama potentię eorum cum non parum terreretur, ubi audiuit sua lingua eos uti et commercio facile amici-

5

10

15

Barris
uel
barro

1 Silimiro autem] R M B Z; Salimiro λ; Selimiro Sis; Silinico autem A
 1 unum et uiginti] M A B; XXI R V L Luc-E; XII Luc Schw; X Sis 2 Bladinus]
 λ M Z Sis; Baldinus R A B 2 mansuetudinis] R A V L Schw B Z; mansuetudini
 Luc Sis 3 omnibus] om. A; post charus *transp.* M 3 charus] carus *codd. et
 edd.* 3 Veruntamen] V M; Veruntamen L Schw Z; Verum tamen R A B Luc Sis
 3 filium genuit] genuit filium Z 3 probitati] Z Schw; probitatis R A M V L
 Luc Sis B 4 diuersum] R M λ Z Sis; auersum B; aduersum, cui A 4 Ratimiro]
 R A M λ Sis; Retimiro Z; Ratimerio B 5 coepit] cum *add.* L Luc Schw Sis
 5 et regnante adhuc patre] R A λ Sis; ac regnante adhuc patre Z; et Reganti adhuc
 Patri B; et regnandi adhuc graue M 5 quasi] R A M B Z; cum V; cum *del.* L
 5 dominari] dominare B 5 uelle] R Z; uellet A M λ Sis B 5 idem] R M
 λ Sis; id A; idem quoque Z 6 quedam] om. Z 6 familias quoque] R M λ Z
 Sis; familiasque A; famelias quorum B 7 trahens] B Z; trahentes R A M λ Sis
 7 transmisso] om. B 7 amne] agmine M 7 Velia] Veliam B 7 regionem]
 regione A M 7-8 Sinbagiorum] λ Sis; Simbagiorum B; Sinobugiorum R A M Z
 8 irrupit] irrumpit B 8 potita] potitus L Luc Schw Sis 8 Barris] R A λ Sis;
 Baris M; Barus Z; Paris B 9 dicere] appellare B 9 chiliarchę] tiliarche M
 10 atque] aut Z 10 plebis ordines] ordines plebis R 10 disponebanturque]
 Disponebant A 11 profecti] Prefecti Z 11 subegere] R λ B Sis; subigere A M;
 subegerunt Z 11 deinde] denique Z 11 eo] R A M B Z; ea λ Sis 12 armis]
 om. R 12 inuaserunt. Non] inuasere. Nam A 12 illis] eis A 14 foedus
 cum ipsis] cum eis fedus Z 14 ipsis] eis A 15 Bladinus] Baldinus R A
 15 autem] om. A 16 eos] illos Z 16 et commercio] Schw; et comertio V L
 Luc Sis; eo commertio R M; comertio A; comertio B; eo comertio ab iisdem Z
 16-39.1 amicitiam] amicitiam *codd. et edd.*

ciam ab iisdem se impetraturum ratus legationem misit; nec spe frustratus, quod cupierat, obtinuit. Neque enim lingua tantum cum illis communicabat, uerum etiam religione. Et quo certior atque diuturnior pax haberetur, factus est Barri tributarius. Et ille tandem bello rapinisque abstinens his
 5 quos subegerat felicius præesse cupiens cuncta, quę armis uastata erant, nouis cultoribus replenda curauit uectigalium remissione inuitando immunitateque et libertate.

5 Interea Bladino rege uita defuncto regni gubernacula filius suscepit Ratimirus qui, auitę humanitatis penitus expers, inimico animo in Christianos erat. Non pauca regni oppida, quę ab illis habitabantur, euertit, ipsos uero in seruitutem redegit, sed iis præcipue infestus qui maritima Delmatię incolebant loca. Itaque quę aui patrisque benignitas coli frequentarique fecerat uasta ac desolata illius reddidit duritia plerique Christianorum latebras sibi quęsiere ad siluarum deserta montiumque solitudinem sese tran-
 10 sferendo uitamque misere admodum sustentando dum spem fouent se Deo miserante meliorem tandem dominum sortituros. Neque illos ea spes fefellit, quanuis ad quintum usque regem dilatus est euentus. Etenim haud ita

Rex IIII

1 ab iisdem] *transp.* Z; ab eisdem B 2 cupierat] Z; cupiuerat R λ M B Sis; cupiebat B 2 cum illis] *om.* B 3 etiam religione] R A Z; et religione λ Sis; *legi non potest in M; om.* B 3 Et] Ex A; etiam et B 3 atque diuturnior] diuturniorque A 4 Barri] R L Luc Schw Sis; Bari M Z; Barrii A; Parri B 4 ille] R A V L B Z; illo Luc Schw Sis; *in M legi non potest* 4 his] R A B; iis λ Z Sis; *in M legi non potest* 5 felicius præesse cupiens] R A λ B Z Sis; praesse felicius supiens M 5 felicius] facilius A 5 uastata erant] uastata fuerant A; erant uastata Z 6 uectigalium remissione] uectigalium remissionem B 6 uectigalium] uectigaliumque A 6–7 inuitando immunitateque et] inuitando *deletum* immunitate *corr. scriba ex* immunitatem et V L; inuitando immunitatisque R A M Z; immutando immunitateque ac B; immunitate et Luc Schw Sis 7 libertate] libertate donauit B 8 Interea Bladino] λ M Z Sis; Interea Blandino A; Interea Blodimerio B; Baldino interea R 8 filius suscepit] suscepit filius Z 9 Ratimirus qui] R A M Sis; Ratmirus qui λ Z; Ratimerius qui B 10 quę] quia A Z 11 infestus] infestus erat Z 12 Itaque] Igitur R 12 patrisque benignitas] benignitas et patris A 13 desolata] M Z Luc Schw; dessolata R A B; dissolata V L; dissoluta Sis 13 duritia] seuitia A 14 montiumque] montium B 15 misere admodum sustentando] R M; misere admodum sustinendo B; admodum misere sustinendo L Luc Schw Sis; admodum *postea add.* V; admodum misere sustentando A; adeo miseram sustentando Z 15 fouent] foueant Z 15 se] sese A; si B 16 illos] eos A 17 quanuis] quamuis *codd. et edd.* 17 ad quintum usque] R A M Z; usque ad quintum λ Sis 17 dilatus] delatus A B 17 ita] R A M Z

Rex V
VI VII VIII

multo post moritur Ratimirus absque liberis nullaque post se prole relicta. Suffectus est tamen in eius locum quidam ex propinquis, deinde et hoc mortuo alius; uterque autem grauis atque molestus Christiano nomini inprimis fuit. Deinde alii duo unus post alterum regnarunt, omnes tamen, ut melioribus locum darent, satis celeri morte de medio sublatis sunt. Ceterum quam diu uixerunt usque adeo nostrę religioni infensi erant ut nonnulli ex Christianis persecutionibus afflicti ad eorum ritus declinarent, sed quibus fides uita charior erat, omnia extrema perpeti malebant quam gentilitatis erroribus implicari.

5

6 Quintus ab his in regnum uocatus, nomine Satimerus, abstinuit a fidelium infestatione atque in omnes equo pariter animo fuit. Eo regnante in publicum prodibant qui diu latuerant quique antea metu conterriti partim a fide defecerant, partim fugerant, pristina libertate usi ad sua quisque loca redibant. Erat ea tempestate Thessalonicę uir quidam nomine Constantius, multa uite sanctitate preditus philosophięque doctrinis apprime eruditus. Hic diuinitus inspiratus cum de Thessalonica Cassariam se transtulisset,

10

Rex
VIII
Satimerus

15

1 Ratimirus] λ M A Sis; Ratimerus R; Ratimerius B; Ratmiro Z 1 se] sese M 1–2 relicta] relicta mortuo *et sententia non finitur in Z* 2 est tamen] R; tamen est λ M Sis; tamen A B; est Z 2 in] *om.* M B Z 2 eius locum] *om.* Z; eius locum est A 2 ex propinquis] R λ M B Sis; ei propinquus A; eius propinquus Z 2 deinde] *om.* R 3 autem] tamen R A; *om.* B 3 atque molestus] et molestus A M; *om.* B 3 Christiano nomini] Christ. nomine M; *om.* A 3–4 inprimis] *om.* L Z 4 alterum regnarunt] R A M; alium regnauerunt λ Z Sis; alterum regnantes B 5 melioribus] *postea add.* V 5 satis celeri] *satis del.* V; *satis celere* M 6 infensi] infesti A; infenti B 7 persecutionibus] persecutoribus M Luc Schw 7 eorum ritus] R A; illorum ritus V M B Z; illorum ritum L Luc Schw Sis 7 declinarent] declinarunt B M; declinarint Z 8 fides] *om.* A M; *transp. post* uita Z 8 uita charior] (*carior scriptum*) R λ A B Sis; carior uita M; uita fides carior Z 10 his] ijs B 10 nomine] *postea add.* V 10 Satimerus] R M L Luc Schw Sis; Satimirus A Z; Satimerius V B 11 equo pariter] R; pariter equo λ M B Sis; penitus aequo A; pariter amico Z 12 latuerant] latuerunt A B 12 metu conterriti] R A B Luc-E Sis; metu conteriti M V L; metu contriti Luc Schw; conterriti metu Z 13 fugerant] aufugerant R Z 14 Erat ea tempestate Thessalonicę uir quidam nomine Constantius] R; Ea tempestate uir quidam nomine Constantius (Constantinus B) Thessalonicę erat A M λ B Z Sis 15 philosophięque doctrinis] R M; philosophię doctrinis Z; philosophię documentis *corr. ex* doctrinis V; philosophię documentis B L Luc Schw Sis; publicisque doctrinis A 16 diuinitus] A M B Z; diuinitus R λ Sis 16 Cassariam] R A; *in* Casaream *corr. ex* Cassatiam V; *in* Caesaream L Luc Schw B Sis; Caesaream M 16 transtulisset] contulisset A

Christum euangelizare coepit; multi conuertebantur, credentes baptizabat, denique totam ferme Bulgarorum prouinciam ueritatis prędicatione ab erroribus liberauit.

7 Cum ergo defuncto rege Satimero Budimerus, uir humanitate animique
 5 mansuetudine et ipse insignis, diadema sceptrumque suscepisset, a Constantio doctus Christi quoque religionem suscepit. Et quoniam litteris etiam non parum instructus erat, cum philosophis aliisque incredulis contendere ausus, nonnullos ex iis in Christum credere compulit. Inde Cassariam accedens gratanter est susceptus ibique regni sedem posuit, fidelis inter
 10 fideles quos iam Constantius conuersos baptizauerat. Erat tunc summus ecclesię Romanę pontifex Stephanus, qui cum mirifica Constantii opera audisset, uidere illum cupiens, ut ad se ueniret, per litteras petiit. Vir igitur sanctissimus Constantius, cum interim ex pontificis autoritate presbyteros ordinasset, Vetus Nouumque instrumentum ex Gręco in linguam Slauam
 15 transtulisset et eiusdem lingue missam composuisset credentesque in fide confirmasset, Romam profectus est iussis apostolicis id poscentibus; inter eundum ad Budimerum regem diuertens per dies aliquot plebi prędicauit

Rex X
Budimerus

1 credentes baptizabat] R A M; credentesque baptizabantur λ Sis; credentes qui baptizabantur B; credentes baptizabatur sic Z 2 totam] tota M 2 ferme] fere Z 2 Bulgarorum] Bulgariorum A 2 ab] om. Z 4 ergo] igitur B 4 Satimero Budimerus] R M λ Z Sis; Satimiro Budinirus A; Satimerio Budimerus B 4 humanitate animique] humanitate atque Z; animi vacat A 5 et ipse] om. Z 5 diadema sceptrumque suscepisset] diadema sceptrumque suscepit A; diademam septrumque suscepisset B; diadema sumpsisset et sceptrum R 5–6 a Constantio doctus] a Constantino doctus B; et a Christiano edoctus A 6 quoniam] quum ut videtur M; quantum B 6 etiam] et A 7 aliisque] aliis B; aliis est R 8 nonnullos] non paucos Z 8 iis] hijs M 8 in Christum credere] credere in Christum 8 Cassariam] R; Cassaream A; Caesaream corr. ex Cassatiam V; Caesaream M L Luc Schw Z Sis; Çesariam B 9 gratanter] R A λ Z Sis; grauitur M; gratulantes B 9 est susceptus] R A M Z; susceptus est λ Sis 9–10 ibique... baptizauerat.] om. Z 9 regni sedem] sedem regni B; regni fines M 9 posuit] imposuit R 10 iam Constantius] Constantius iam A 10 Constantius] corr. in conuersos V; om. L 11 ecclesię Romanę pontifex] pontifex ecclesiae Romanae A 11 ecclesię Romanę] λ Z Sis; Romanę ecclesię M B; Romanus R 11 Constantii opera] opera Constantii Z 12 audisset] audiet Schw 12 illum] eum A B 12 ut] om. B 13 sanctissimus] sanctus A; s. B 13 presbyteros] plurimos A 14 instrumentum ex] R; instrumentum e M Z; testamentum e A λ B Sis 14 Slauam] Sclauam R L 15 fide] fidem M 16 profectus est] R; est profectus A M B λ Z Sis 16 apostolicis] amplius B 17 eundum] eundem Schw 17 Budimerum] R; Budimirum A λ Sis; Budimerium M Z; Budemerium B 17 aliquot] aliquo Luc

nonnullisque qui reliqui erant fidei lauacro purificatis Romam uersus, quo iter habebat, discessit. Interea fideles, quibus præerat Budimerus, omnes uno ore Deum laudabant et dominum nostrum Iesum Christum qui pro salute in se credentium sustinuit crucem. Rex autem quibusdam Latine lingue non ignaris negotium dedit ut coactis in unum omnibus littoralis Delmatie quondam accolis atque habitatoribus loca oppidaque superiorum regum impietate dirruta ac desolata instaurarent et exinde Christi nomen longe lateque diffunderetur. Videbat præterea diuersos genere ac lingua permixtim confuseque constipari et eos suis quenque locis suisque legibus distinguere maturabat. Sed dum seniorum sapientumque uocato concilio super ea re deliberat nec quisquam, quid facto opus esset, satis comperit habere, legatos Romam ad Stephanum pontificem et Constantinum Augustum misit; ab his rei quam facere decreuerat consilium auxiliumque petens et aliquos de sapientum numero uiros cum ueteribus locorum urbiumque scripturis regnique sui finium atque iurium, qui disponere omnia rite edocti scirent et in statum suum redigere, quo religionis a se populoque suo susceptæ fides rebus recte constitutis certior atque diuturnior haberetur.

1 nonnullisque qui reliqui erant] Z; *om.* R A M λ B Z Sis 1 purificatis] purificatus B 1 Romam] Romamque R 1 quo] qui B 2 Interea fideles] Interim fidelibus A 2 Budimerus] R; Budimirus A λ Sis; Budimerius M Z; Budemirus B 3 Deum laudabant] laudabant Deum B 3 nostrum] R; *om.* A M λ B Z Sis 4 quibusdam] *om.* Z 5 ignaris] ignarus Z 5 omnibus] *om.* B 5 littoralis] litteratis A V; V *fortasse* littoralis 6 quondam accolis] M λ B Z Sis (quondam *postea add.* V); accolis A; incolis quondam R 6 loca oppidaque] loca oppida B 7 regum impietate dirruta ac desolata] A M λ B Z Sis (diruta *codd. et edd.*; dessolata M); impietate regum dirrupta ac dessolata R 7 ac] et A 7 instaurarent et exinde] instaurarentur ut exinde Z; restaurarentur, et etiam A 8 longe lateque] R; longius latiusque A M λ B Z Sis 8 ac] et A 8–9 permixtim] permixti M; permixtam B 9 constipari] constipati A M 9 et] quapropter Z 9 quenque] quemque R A V L B Z; quæcunque Luc Schw Sis; quumque M 10 seniorum sapientumque uocato concilio] R; sapientum seniorumque uocato concilio Z; seniorum sapientumque concilio B; seniorum sapientumque consilio M; seniorum sapientumque concilio V L; seniorum sapientumque consilio Luc Schw Sis 11 deliberat] deliberabat A; deliberaret Z 11 quisquam] R λ Z Sis; quicquam A M; quidquam B 11 quid] quod M Z 12 legatos] litteras B 12 Constantinum] Constantium B 13 his] iis Z 13 facere] *om.* A 14 et] instansque ut Z 14 ueteribus] ueterioribus A 15 regnique] ad se mitteret qui regni Z 15 finium atque iurium] iurium atque finium R 15 qui disponere omnia] acbientes *sive similia* V 16 edocti] edocti disponere Z 16 redigere] redigerent Z 17 susceptæ] receptæ R; suscepta B

Hac legatione audita pontifex magno afficitur gaudio, postulata concedit et extemplo ad regem duos cardinales ac duos episcopos simul destinat; qui cum uenissent, apostolica autoritate cuncta quę facto opus erant peregerunt: per illos quippe presbyteri consecrati, erectę ecclesię, leges rogatę
 5 et, quęcunque nouitiis Christianis necessaria erant, plene perfecteque fuere constituta. Aduenientes autem in campo qui Cliuna appellatur regi occurrerunt. Ibi enim rex cum magno procerum suorum comitatu expectatos honorifice excepit; omnes quippe regni p̄fectos ibidem iusserat congregari ut omnibus nota essent quę agebantur. Igitur per dies octo apostolici uiri
 10 nihil aliud egerunt nisi ut omnibus persuasum esset in Christum credere, fidem religionemque propagare, communi omnium saluti consulere et, quicquid deinde pontificali autoritate deffinitum fuisset, ratum habere; deinde cunctis audientibus scripturę per dies quattuor lectę et, sicuti hęc monebant, regiones diuisę metęque finium singulis imposię ac iura constituta. His
 15 peractis Budimerum regem sacro chrismate delibutum sanctificarunt et in dignitate, in qua erat, opportunis benedictionibus confirmarunt, imponentes reliquis omnibus ut semper dicto eius audientes essent iussaue perficerent et suis post illum hęredibus pari studio obsequerentur. Deinde archiepisco-

1 Hac legatione] A legatorum *sic* B 2 regem] rem A 2 simul] *om.* A Z 3 cuncta] R A M; cuncta ad Z; *om.* λ B Sis 3 erant] R A Schw; erant *corr. in* V; erat M L Luc B Z Sis 4 quippe] quippe et Z 4 erectę] uictu M 4 rogatę] rogare M 5 nouitiis] nouissimis M 5–6 fuere constituta] A λ B Sis; fuerunt constituta Z; constituta fuerunt R; facere constituta M 6 Aduenientes] R M Z; Aduenienti λ B Sis; Adeuntes *corr. ex* Aduentes A 6 autem] R A λ Z Sis; *post in campo transp.* M; *om.* B 6 qui] quod Z 6 Cliuna] R λ B Sis; Chliuna M; Cliunci A; Hliuna Z 6 appellatur] dicitur R 6–7 occurrerunt] occurrunt A B 7–8 honorifice excepit] benigne excepit A 8 excepit] M; excipit R; exceperat atque eodem loci Z; recepit λ B Sis 8 quippe] *om.* Z 8 ibidem] *om.* Z 9 per dies] p̄dicti Z 9 apostolici uiri] uiri apostolici A 10 ut] *om.* Luc Schw Sis 10–11 fidem religionemque] religionem A 11 et] ut M 12 deffinitum fuisset] definitum fuisset M Z; fuisset definitum A; diffinitum fuisset R L Luc Schw B Sis; difinitum fuisset V 12 deinde] R A M B Z Luc-E Sis; *dd abbreviatum in* V L; dictis Luc Schw 13 cunctis] omnibus Z 13 dies quattuor] eos A 13 et] *om.* V B Luc Schw Sis 13 hęc monebant] admonebant A 14 singulis] R A M Z; singulę λ B Sis 14 His] ijs B 15 peractis] pactis M 15 Budimerum regem] regem Budimirum A 15 Budimerum] R M; Budimerium Z Sis; Budemerium V L Luc Schw B 15 sacro chrismate] sacris Christianis Z 15 delibutum] M V L Z Luc-E Sis; delibatatum R A B Luc Schw 15 sanctificarunt] sanctificauere B 16 opportunis] opportunus M 18 obsequerentur] obsequeretur M 18–44.1 archiepiscopus episcoposque] A λ B Z; episcopus archiepiscoposque R; archiepiscopus episcopos M

pos episcoposque crearunt per loca dioeceses eis assignando iuxta quod in litteris uetustę obseruationis inuenerant. Vnum ex archiepiscopis miserunt Salonas, cuius quidem urbis tunc maxima pars dirruta erat et queque egregia uastationibus deformata Gothorum immanitate atque seuitia. Alterum uero archiepiscopum Ducliam destinarent. Episcopos autem alios aliis locis preŕicientes istorum archiepiscoporum iurisdictioni ac regimini subiecerunt. Tunc ecclesiarum ędificia, que prostrata iacebant, rursus sunt erecta et episcoporum consecrationibus sanctificata. Preterea regis edicto cautum est ne quis illius ecclesię ius usurparet, ne quis clerico iniuriam faceret, ne quis aduersus ecclesiasticam libertatem ire preŕsumeret, sed ut omne clericorum ius atque potestas prepositorum ecclesię arbitrio deffiniretur, lese maiestatis reus esset si quis contra attentare auderet; deinde (ut dictum est) regionum fines diuisi. Postquam autem cuncta secundum pristinam consuetudinem in suum redacta sunt statum, hoc est maritima mediterraneaue Delmatię loca et que inter flumina Drauum et Sauum, Danubium influentia, iacent regionemque que a Delminii ruinis, ubi tunc regni concilium factum fuerat, usque ad locum qui Valdemin appellatur et a Valdemino usque Dyrachium protenditur, hanc in partes duas diuiserunt, quas dirimebat ripa

1 crearunt] hortarunt M 1 iuxta] iusta R 2 litteris] R A M B Z Sis; Iris V L; libris Luc Schw 2 inuenerant] inuenirent A 3 quidem] quidam Z 3 tunc maxima pars] R; maxima pars tunc A M λ Z Sis; maxima pars B 3 dirruta erat] diruta erat R A M λ Z Sis; erat dirruta B 4 Gothorum] M V L Schw B; Gottorum R A Luc Z Sis 4 immanitate] R A M Z; inhumanitate λ B Sis 5 uero] *om.* M Z 5 Ducliam destinarent] M B; Ducliam assignarunt R; Diocliam destinauerunt A; Diochliam destinarent λ; Diocliam destinarent Sis; Ducaliam destinarent Z 6 preŕicientes] perficientes M 6 istorum] R A M V L B Sis; illorum Z Luc Schw 6 iurisdictioni ac regimini] iurisdictione ac regimine M 8 et] ac Z 8 episcoporum] R A M; episcoporum Z; ipsorum λ Sis; ipsarum B 8 consecrationibus] sanctificationibus A 9 illius ecclesię ius] R λ B Sis; ullius ecclesię ius M Z; ius alicuius ecclesie A 9–10 clerico iniuriam... ecclesiasticam libertatem] contra ecclesiastica A 9 clerico] episcopo Z 10 ecclesiasticam libertatem] ecclesiasticam M 11 deffiniretur] diffiniretur R A λ Sis; definiretur M Z; desineretur B 12 attentare] A λ B Z Sis; attentare ausus M; tentare R 12 deinde] dictarum Schw 13 diuisi] diuisi sunt A 13 autem] aut A 13 pristinam] A λ B Sis; priscam R M Z 15 loca] *ante* Delmatię *transp.* Z 15 Danubium] et Danubii Z 16 que] que est Z 16–17 regni concilium factum fuerat] A M λ Z Sis (regni concilium *corr. in* concilium regni L); concilium regni factum erat R; concilium factum fuerat B 17 Valdemin] λ Sis; Vadelminum R; Valdeminii A; Valderum M; Valdimin B; Veldamia Z 17 Valdemino] R M λ Sis; Valdeminio A; Valdimino B; Veldimino Z 17 usque] usque ad R A M Z 18 hanc] *om.* Z 18 diuiserunt] diuiserunt A

Drini fluminis, occidentem uersus usque ad Beriam montem et tractus perpetuus Bosnam prouinciam scindens usque ad montem Lippam. His ita separatis alibi banni, quos Latini tribunos uocant, alibi sublimioris potestatis duces p̄fecti sunt, prout cuiusque regionis exigere uidebatur conditio; sub
 5 his creati sunt centuriones, ita dicti a militum numero quibus p̄erant; singuli banni septem centurionibus imperabant, maior natu ex centurionibus cum bano suę ditionis gentibus ius dicebant. Duces uero ad ius populo dicendum cum quinque consiliariis p̄toribus considebant, insuper magistratus officiaque diuidentes qui prouinciam regerent exigenterque uectigalia a
 10 ducibus constituta et quęque regno plebique expedientia prouiderent. Banni quoque ut simul cum uno centurione iudicent, statuerunt, alioquin iudicium irritum sit. Quilibet autem p̄dictorum de suis uectigalibus partem tertiam pendebat regi ut communi omnium domino, cui subesse debeant omnes qui regni finibus continentur. Alias p̄terea leges ac scita sanxerunt, quę
 15 nunc referre longum foret, habentur autem in libro qui est in Croatia dictus Methodus, quem Latine Rationalem possis dicere. Cardinales tandem episcopique et Cęsarıs legati probe ac laudabiliter suo functi officio magnisque a rege muneribus donati reuerenterque habiti recessere. Mox etiam omnis hominum multitudo cum suis ducibus bannis centurionibusque dilapsa est

1 ad Beriam] A; ad Boeriam Z; Beriam R; Beciam M; Beiram λ B Sis
 2 Bosnam] A; Bosinam R M; Bosninam V L Luc B Sis; Bosniam Schw; scindens Z
 2 scindens] scidens B; *transp. ante* prouinciam Z 2 ita] R M λ Sis; itaque A B; *om. Z* 3 banni] Bani *corr. ex* Banni V 3 Latini] Latine M B 3 tribunos] trubinos M 3 uocant] appellant Z 3 alibi] alii A 3 potestatis] λ B Sis; dignitatis R A M Z 4 exigere uidebatur] uidebatur exigere M 5–6 singuli] et singuli B 6 imperabant] R A M B Schw Sis; imperabat V L Luc; imperantes Z 7 bano] Bannis B 7 suę] R M A Z; ut λ B Sis 7 gentibus] genti Z 7 dicebant] R A M B; dicerent λ Sis; dicebat Z 8 considebant] consedebant B 10 quęque] utrisque A 10 plebique] *om. Z* 10 prouiderent] praeuiderent R 11 uno] R A M Z 11 iudicent] ius dicerent Z 11 alioquin] alioqui A 13 pendebat] pendebant M 13 subesse debeant] debeant *hic* R; *ceteri transp. post* continentur 14 continentur] continentur, debeant M λ B Z Sis; continentur, deberent A 14 ac] et A 15 foret] *om. R* 15 est in Croatia] et Croatiaę Z 15 dictus] qui dicitur A 16 Methodus] R; Methodes λ B Sis; Methodos A Z; Metodos M 16 Rationalem] R A M Z; Rationale λ B Sis 17 ac] et M 17 functi] R M; defuncto Luc Sis; defuncti V L Schw B Z; defuncti *transp. post* officio A 18 donati] decorati Z 18 reuerenterque] reuerenter M 18 recessere] R A M Z; recesserunt λ B Sis 18 etiam] et M 18–19 omnis hominum multitudo] R A Z; omni hominum multitudo M; multitudo omnis hominum λ Sis; multitudo omnium hominum B 19 est] *om. Z*

in suas quisque sedes patriumque solum rediere. Rex autem ipse Budimerus anno a sua unctione quadragesimo, mense III. diem clausit extremum et cum ingenti funeralis pompe apparatu in eade beatę Virginis Marię matris Dei in oppido Decolio est sepultus. Luxit eum populus dies plurimos; nam ex omnibus regni finibus, ut funus eius honorarent, eo conuenerant.

Rex XI 8 Non multo ante natus regi filius erat. Hunc infantem licet et in cunis adhuc iacentem omnes uno animo regem salutauerunt. Vincto deinde ab episcopis et coronato nomen inditum est Sfetolicus, quod in Latinum uersum Sanctulum sonat. Qui cum adoleuisset, patris, omnium qui ante illic regnarunt prestantissimi, uestigia sequi coepit, sacris deditus Christianęque religionis ualde studiosus. Cumque in omnibus sese summa cum laude gessisset mortemque obiisset, filius ei Vladislauus successit in regno, qui ei duo de uiginti annos nato genitus fuerat.

Rex XII 9 Hic quidem et corporis uiribus et animi audacia prestantabat, sed uita ac moribus patri auoque non satis similis habebatur. Parum enim religiose uixit nec iustitię seruiens nec legibus parens, quin immo prauis animi cupiditatibus deditus nihil sibi non licere existimabat quod collibisset. Maxime illum uenatio delectabat, cui intentus, dum die quodam citato equo feram insequitur, forte in foueam non modicę altitudinis corruit atque inde

1 solum] *om.* R 1 rediere] reddituras B 1 ipse] *om.* M 1–2 Budimerus] R A M Sis; Budumirus B; Budimerius λ Z 2 mense III.] R A M λ Sis Z; mensis tertii B 3 funeralis] funeralisque M 3 pompe apparatu] pompa, apparata B 3 eade] sede B; *om.* L Schw 3 beatę Virginis Marię] B. M. Virginis Z 4 Decolio] λ Sis; Doclio ubi R; Deocli A; Tocolico M; Decobio B; Docelio Z 4 eum] *del.* R 5 honorarent] R A M Z; honoraretur λ B Sis 5 eo] R L Luc Schw B Sis; *om. ceteri* 5 conuenerant] R A M L B; conuenerunt V Luc Schw Z Sis 6 regi] R A M Z; ei λ B Sis 6 erat] *ante regi transp.* A 6 licet] *om.* Z 6 cunis] sinus M; incunabulis Z 7 salutauerunt] M Z; salutarunt R λ A B Sis 7 deinde] R A M B Z Luc-E Sis; *vacat* V; dd L; dictis Luc Schw 8 inditum] R A λ Z Sis; indutum M; ei dictum B 8 Sfetolicus] Suetolicus B 9 patris] et patris B 9 illic] illum Z 10 prestantissimi] *om.* Z 10 Christianęque] R A M Z; sacreque *corr. ex* Christianęque V; sacreque L Luc Schw Sis; sacraque B 11 religionis ualde] religioni maxime A 11 sese] R A M B Z; se et λ Sis 12 ei] R M V L; eius A B Z Luc Schw Sis 12 qui ei] qui *om.*, ei *transp. post* nato R 14 quidem] Vladislauus R 14 et] ut A Z 14 animi] anime Z; cum M 14 sed] sic Z 15 enim] M L Luc Schw B; .n. R A V Z; nam Sis 16 animi] *om.* A 17 existimabat] existimans M 18 cui intentus, dum] cui interitus dum M; cum interdum A 18 quodam] quadam Z 18 citato] *om.* A 19 insequitur] insequeretur A 19 forte in foueam] sorte in fouea B 19 atque] quem Z

totis artubus elisum exanimemque traxere; et talis quidem uite eius finis fuit.

- 10 Regnum suscepit filius Polislauus. Quo regnante Attila, Pannonum Rex
 11 rex, grandi coacto exercitu regnum eius inuasit. Erat Polislauus iuuenis ad XIII
 12 huc uirentisque ętatis, sed manu strenuus animoque prestantans. Itaque acrius Polislauus
 13 quam credi poterat cum suis hosti restitit. Quoties enim legiones inter se Attila
 14 concurrerunt, semper proelio superior euasit. Vidensque Attila nequaquam
 15 ęquo Marte se conflare posse finibus excessit et plurimis de suo exercitu
 16 amissis in Pannoniam cum ignominia redire coactus est. Post hec Polislauo
 17 regi nata est filia, que iam nubilis uiro tradita duos genuit filios. Atque
 18 idem Polislauus anno regni sui septimodecimo uita decessit haud parua re-
 19 rum gestarum fama post se relicta ut qui pacis bellique artibus plurimum
 20 prestaret.
- 11 Eo defuncto alter ex nepotibus eius natu maior nomine Sebeslauus <Rex XIV>
 12 regnare coepit. Cumque Scodram, regni sui oppidum, Gothi obsedissent, Scodra
 13 ille coacta suorum non parua manu audacter impigreque castra eorum in-
 14 uasit ita ut primo impetu eos opprimeret. Hostium igitur, qui regnum suum
 15 bello lacessere non dubitauerant, statim pars alia cęsa, alia capta, alia in
 16 fugam conuersa uictoriam illi reliquit. Neque enim semper prospere pug-

1 elisum exanimemque] R M λ B Sis; elixum exanimem A; elisum exanima-
 tumque Z 1 et] om. Z 1 quidem] om. Z 1 uite eius] eius uitae A 3 filius]
 filius eius A 3 Attila] Atilla R 4 inuasit] euasit B 5 uirentisque] uirentis
 A Z 5 sed] et B 5 prestantans] praestanti 6 hosti restitit] R A M; hosti resistit
 λ B Z Sis (hosti corr. ex hostibus V) 6 Quoties enim] B M; Quoties nam R
 Sis; Quoties n. V L Luc Z; quoties nimirum Schw; Quitens enim A 6 legiones
 inter se] M λ B Z Sis; legiones corr. ex legationes inter se A; inter se legiones R
 7 concurrerunt] R M B Z Luc-E Sis; concurrunt A; conuenerunt λ 8 et] om. M
 8 suo] sui B 9 amissis] emissis M; emmissis Z 9 Pannoniam] prouinciam
 Z 9 redire] reuerti Z 9 coactus est] R; est coactus A M λ B Z Sis 10 regi]
 om. A 11 regni] regi Schw 11 septimodecimo] septimo decimo R M λ Sis;
 XVII A; decimo septimo B Z 12 fama post se] post se fama A; legi non potest
 -tisque fama post se Z 12 ut qui] eoque A 12 artibus] postea add. V 14 Eo]
 hic nullam notam marginalem praebet R 14 defuncto alter] defunto alter R Sis;
 defuncto alius A 14 eius] om. Z 14 natu maior] minor natu A 15 regnare
 coepit] regnum accepit A 15 Scodram, regni sui oppidum] Schodram oppidum
 sui regni B 16 suorum non parua] A Z; non parua suorum R; suorum non pauca
 λ Sis; suorum haud parua M; non parua B 17-18 regnum suum bello] R A λ
 Sis; bello regnum suum B; regnum suum M Z 18 dubitauerant. . . capta] R M B
 Z; dubitabant, statim pars caesa, alia capta A; dubitarunt, pars statim alia capta,
 alia cęsa λ Sis 19 conuersa] uersa A 19 semper prospere] prospere semper
 R

nare possunt qui plus audacię quam uirium prę se ferunt. Interim Attila, Pannonię rex, rursus infestis armis fines eius ingressus oppidum quoddam ui cepit cumque bona diripuisset, ędes incendit, moenia dirruit et audita Gothorum cęde nihil cunctatus in regnum suum abiit. Sebeslauus uero non-
dum de fuga eius certior factus extemplo copias eo mouit, sed hoste quo
cum congregaretur non inuento oppidum, quod solo ęquatam fuerat, instaurari iussit. Cumque quattuor et uiginti regnasset annos, duos de se liberos reliquit: alteri nomen erat Razbiuuius, alteri Bladimerus.

XV rex

12 Hi post patris obitum regnum inter se partiti sunt, arbitrio tamen Razbiuoi quia natu maior erat. Cęssit ergo Bladimero partem regni ultra montes Danubium uersus, partemque Macedonię ad campos Argolidis uergentem. Ipse uero sibi accepit littorale regnum omnemque citra montes tractum mari contiguum nauigationibusque opportunum. Porro Bladimerus regis Pannonię filiam accepit uxorem liberosque ex ea procreauit; quapropter inter eum et Pannones diu pax intercessit. Razbiuuius autem cum duodecim regnasset annos, uita decessit nulla de se prole relicta. Venit ergo frater Bladimerus et regnum consanguinitatis iure possedit. Cumque in suo reg-

1 ferunt] ferrent B 2 rursus] rursus B Z 3 cepit] capit B 3 ędes] ędis L; alias B 4 Gothorum cęde] cęde Gothorum 4 uero] enim B 5 copias eo] eo copias A; copias B 5 mouit, sed] commouet sub B; mouit Z 6 cum] om. R B 6-7 instaurari iussit] R A M B; instaurare iussit λ Sis; instaur- *legi non potest* iubet Z 7 liberos] filios A; filios *transp. post* reliquit M 8 nomen erat Razbiuuius] R; nomen erat Rathiuuius A; nomen erat Rasbinoius M; erat nomen Miliuuius *corr. ex* Razbiuuius V; erat nomen Miliuorus L Luc; erat nomen Miliuuius Schw Sis; erat nomen Mibiuiorus B; est *legi non potest* -biuoyus Z 8 Bladimerus] A λ Z Sis; Baldimerus R; Bladimerius M B 9 regnum] *transp. post* partiti sunt Z 9 inter] intra M 9-10 Razbiuoi] R Z; Rathiuoi A; Rasbinoi M; Miliuoi λ Sis; Mibiuior B 10 quia] R λ Sis; qui A M B Z 10 Cęssit] Cessit *codd. et edd.* 10 ergo] om. M; *legi non potest in* Z 10 Bladimero] A Z; Baldimero R; Blandimero M; Bladimerio λ Sis; Bladimirio B 10 montes] montis M 11 Argolidis] R λ Sis; Augolidis A; Argdis M; *legi non potest in* M Z 11 uergentem] urgentem B 12 sibi] om. Luc Schw 12 littorale] litorale *codd. et edd.* 12 citra] ultra A 12 montes] A M; montem R λ B Z Sis 13 contiguum] continuum B 13 nauigationibusque] λ B Sis; nauigationique R; nauigationibus A M Z 13 Bladimerus] Baldimerus R Z; Bladimerius λ Sis; Blandimerus A; Blandimerius M; Bladimeries B 14 filiam accepit] accepit filiam in A 14 ex ea procreauit] procreauit ex ea B 15 Razbiuuius autem] R Z; Razbinoius autem M; Rathiuuius A; Miliuuius autem λ Sis; Mibiuiorus B 16 decessit] excessit Z 16 de] post R 16-17 frater Bladimerus] frater Baldimerus R; frater Blandimerus A; frater Blandimerius M; frater Bladimerius λ B Sis; Bladimerus frater Z

no uiginti, in fratris octo regnasset annos, mortem obiit.

- 13 Filius eius primogenitus Canimerus post eum diadema suscepit reg- XVI rex
numque dudum diuisum coniunxit et p̄cedentium regum potentiam suis
opibus equauit. Sed quoniam ob quandam animi duritiem inuisus plebi erat,
5 illa Delmatię pars que Croatia dicitur ab eo desciiuit. Quam ob rem rex in
furorem uersus coacto repente exercitu Macedonię, Epiri Mysięque supe-
rioris ad eos qui defecerant debellandos est profectus. Ceterum non minor
illis ad repugnandum animus erat; armati obuiam processere. In campo qui
Cliuno nuncupatur inter se concurrerunt; diu equo Marte pugnatum est. In-
10 terfecto tandem Canimero rege cessauit bellum.
- 14 Successit ei filius Tuerdislauus regnoque potitus est. Mox et ipso sine XVII rex
filiis defuncto regnum suscepit nepos eius Ostriuoius, cui anno tertio et XVIII, XVIII
uigesimo regni sui defuncto successit Tolimerus filius. Quo regnante nihil reges
contigit turbulentum; ocium et pax erat, ab armis quies. Vndecim regnauit
15 annos.
- 15 Et in eius locum suffectus est Pribislauius filius, qui cum multa in eos XX rex
quibus p̄erat intoleranda commisisset, a Mysis, qui nunc Bosnenses ap-
pellantur, interficitur. Interfecti cadauer in fluuium proiicitur, ut sepultura
quoque hominis careret qui ab humanitate alienus erat.

2 Canimerus] A Z; *transp. ante* filius R; Canimerius λ B Sis; Concimerus M
3 dudum] diu R 4 quoniam] quum M 4 plebi] plurimis B 4 erat] fuit A
5 Delmatię pars] pars Dalmatię λ B Sis 6 furorem] furore B 6 uersus]
uentus M 7 Ceterum] Ceterum *et postea add.* cum R 8 erat] esset R
8 processere] processerunt M 9 Cliuno] A λ B Sis; Heliuno R; Clilao M;
Hliuno Z 9 nuncupatur] dicitur B 9 inter se concurrerunt] R A M Z; inter se
concurrunt λ Sis; concurrunt inter se B 10 Canimero] R A Z; Canimerio λ B Sis;
Concimerio M 10 cessauit] cessauit *codd.* 11 ei] eius A 11 Tuerdislauus]
A λ Sis; Tuardislauius R M Z; Turdislauius B 11 regnoque potitus est] *om.* M C
11 Mox] Verum Z 12 eius] *om.* Z 12 Ostriuoius] Ostoruoius M; Ostriuorus
B 12–13 tertio et uigesimo regni sui] V L Luc Sis (*numeralibus*); tertio et
uigesimo sui regni A M Z Schw; XXIII regni sui R; uigesimo tertio sui regni B
13 defuncto] functo A Z 14 contigit] contingit A M 14 ab] et ab R A M Z
16 Et] A M λ B Sis; *om.* R Z 16 Pribislauius] Tribislauius B 16 filius] *om.* R
17 a Mysis] ab iis Z 17–18 appellantur] dicuntur R 19 hominis] hominum
A

16 Loco eius regnare coepit Cepimerus filius; qui potestatem nactus
 paternę cędis auctores poena affectos uita spoliavit. Eo regnante ferocissi-
 ma Germanorum gens a septentrionis partibus ueniens Istriam occupauit.
 Cumque Delmatię fines armis lacessere coepisset, Cepimerus rex eis obui-
 am processit. Inito proelio uictoria potitur, plurimos concidit, pauci fuga
 in tutum elapsi sunt. Posthac Germanorum princeps, ut odia in amiciciam
 uerteret, Cepimeri filiam filio suo Stauozaro petiit uxorem. Factis connubii
 sponsalitiis amice post hęc alter altero usus est. Cepimerus regnauit quin-
 que et uiginti annos, menses septem.

17 Cui successit Suetozarus filius, ob insitam sibi animi mansuetudi-
 nem omnibus pariter charus. Hic Radoslauum filium adeo dilexit ut uiuens
 adhuc illum pro se regnare iuberet. Radoslauus uero, ut tanto beneficio
 se non indignum probaret, mortuo patre non tantum regni eius, sed etiam
 uirtutum se pręstitit hęredem paternosque mores imitatus optime sese in
 omnibus gessit; prolem tamen sibi suisque longe degenerem sortitus est.
 Filium enim habuit in tantum uitii corruptum ut Apostatam cognomen-
 to appellarent; Seislauo autem nomen fuit. Ecclesię non obediuit, uiuente
 patre regnum affectauit, in omnes fere iniurius fuit. Bannus igitur Bilicus

1 eius] cuius Z 1 Cepimerus] A M λ B Sis; ei R; Cepimirus Z 1 qui] R
 A M Z 2 auctores poena affectos] auctorem pęna affectum Z 2–3 ferocissima]
 om. B 3 Germanorum] Germanię Z 4 Cepimerus] R A λ Sis; Cepimerius
 B M; Cepimirus Z 4 eis] R A M V L B; ei Z Luc Schw Sis 5 processit] R;
 prodiit A Z; petiit M λ B Sis 5–6 fuga in tutum] R A M; in fugam tantum λ
 B Sis; in tutum fuga Z 6 Posthac] R B; Post haec A M; Post λ Sis; Post hoc
 Z 6 odia] odium A Z 6 amiciciam] amicitiam *codd. et edd.* 7 Cepimeri]
 Cepimerij M 7 filio suo] suo filio Z 7 Stauozaro] Semiozaro A 7 petiit
 uxorem] uxorem petiit R 7 connubii] R M; connubiis A λ B Z Sis 8 post hęc]
 posthac B 8 Cepimerus] Capimerus A; Cepimerius M 9 menses septem]
 VII. menses Luc Schw 9 menses] et menses Luc Schw Sis 10 Cui] Huic R
 10 Suetozarus] λ B Sis; Suetozauus Z; Sfetozarus A; Suetozardus M; Zuetozarcus
 R 10 sibi] sui M; *om.* Z 10 animi] R M B Z; *post* mansuetudinem *transp.* A;
om. λ Sis 11 Radoslauum] Rhodoslauum R 12 pro se regnare] R A M B Z;
 regnare pro se λ Sis 12 Radoslauus] Rhodoslauus R 13 probaret] praeberet
 A 13–14 etiam uirtutum] et uirtutis M 14 se] se se B 14 sese] se M
 15 longe] *om.* M 16 enim habuit] enim habuit, et M; autem *et post* in tantum
transp. habuit A 16 Apostatam] apostata Z 16–17 cognomento] cognomine
corr. ex nomine A 17 appellarent] appellaret A; appellarunt B; appellaretur Z
 17 Seislauo] Stilauus M 17 autem] autem ei R; *om.* B 17 nomen] nomine
 M 18 iniurius fuit] R A λ Sis; incuriosus fuit B; immitis fuit Z; iniuriam se
 gessit M 18 Bannus] Fuit banus M 18 Bilicus] Bilicius M

XXI rex

XXII rex

XXIII rex

5

10

15

proteruitate eius offensus cum iis quibus pręerat a rege defecit. Rex autem Radoslauus desertores suos persecutus facile in potestatem redegit ultro se dedentes, ne regi quoque aduersari uiderentur dum filium eius detestantur. Bannus ipse fuga elapsus est, eis qui regi se tradiderant crimen remissum
 5 ueniaque data. Quos autem cęperat Seislaauus, illos in seruitutem redegit pręfectis copiarum suarum oblatos; patri quoque iratus, quod rebellantibus pepercisset, seditionibus animum intendere coepit. Plurimi militum centurionumque terrore compulsi illum sequebantur. Quorum opera usus patrem regno expulit Croatięque dominatus est. Ea enim gens parum ciuilis animi
 10 semper metu magis quam benignitate ad obsequendum mouebatur, bonis itaque dominis molesta, improbis autem et arrogantibus mitis erat. Porro Radoslaauus regno exutus Lastum cum paucis quos secum habebat confugit. Vbi cum filium sibi adhuc infensum aduentare audisset, uehementer animo angi coepit, comitum magis quam suum dolens periculum; cum quibus in-
 15 de raptim recedens ad mare usque sese fuga proripuit. Sed tunc etiam tergo instare hostem cernentes cum equis in mare simul irruunt et ad scopulum quendam continenti proximum natando peruenere; atque ita tandem infelix pater, ne una cum illis qui ipsum secuti fuerant perditissimi filii manu trucidaretur, uix effugit. Cumque ibi per dies aliquot mansissent nec se sa-

XXIV rex

2 Radoslaauus] Rhodoslaauus R; Radislaauus B 2 persecutus] prosecutus A λ Sis 3 regi quoque aduersari] regique aduersarij B 4 ipse] autem ipse Z; iterum A 4 regi se tradiderant] A Z; regi se tradiderunt *ut videtur* M; se regi tradiderunt λ Sis; regi sese tradidirent R; se regi traderunt B 4 remissum] remissum est Z 5 illos] *om.* A 6 pręfectis] prafectisque *sic* A 6 oblatos] R A M; oblatis λ Z Sis; oblatis B 6 patri] *lectu difficile in* M, *oppe ut videtur* 7 seditionibus] seditionis A 9 Croatięque dominatus est] R A Z; Croatię dominatus est M; Crouatięque dominatur λ Sis; Crouatiaque dominatus B 9 Ea enim] *lectu difficile in* B, *ut videtur in et enim* 9 parum ciuilis] prauis et uilis A 9 animi] R A Z; animę M; cum λ B Sis 10 mouebatur] R A M B Z; moueretur λ Sis 11 itaque] R M B Z; quidem λ Sis; *om.* A 12 Radoslaauus] Rhodolaauus R 12 regno exutus] *om.* B 12 Lastum cum paucis] cum paucis Lascum R 12 quos secum habebat] *om.* R 13 sibi] *om.* R A; *post adhuc transp.* Z 13 infensum] infestum B 13 animo] *om.* A B; *post angi transp.* M 15 recedens] decedens B 15 sese fuga] fuga sese A; se fuga Z 15–16 tergo instare hostem] instare tergo hostem M; hostes tergo instare A 16 cernentes] cernens B 16 irruunt] irruerunt Z; iniunt M 17 continenti] continente M 18 una] *om.* Z 18 ipsum] ipsi M 18 perditissimi] perditissime M 19 trucidaretur] trucidarentur A 19 dies aliquot mansissent] M Z; dies aliquot mansisset A λ B Sis; aliquot dies mansissent R 19 se] λ B Sis

tis in tuto esse putarent, fato quodam Deique miseratione contigit ut nauis quędam de Apulię partibus Delmatiam uersus iter habens præternaugaret, quę clamoribus euocata scopulo applicuit. Deinde regem cum toto comitatu suscipiens conuersa nauigatione transuexit in Apuliam, ubi illi expositi terrestri itinere Romam contenderunt. Scopulus uero ille, qui fugientes exceperat, regis nomen sortitus est, quem usque nunc Petram Radoslauri appellant.

18 Interim impius Seislauius fugato patre regnum possedit donec Deo
ulciscente hostili manu (ut monstrabimus) interemptus poenas daret. Per
idem enim tempus erat in Pannonię partibus uir quidam nomine Tecomilus,
presbyteri filius, magister custosque armentorum principis Vdislauri inter
Pannonos nobilissimi, cui imprimis charus fuit. Nam cum ipse Vdislauius
mirum in modum uenationibus deditus esset, semper in his exercendis Tecomili
opera usus est. Nemo enim illum anteire aut animi uiriumque robore
aut pedum pernicitate poterat. Cęterum Tecomilus die quodam inter
uenandum cum forte odorisequam domini canem, quam Pallussam nomi-
nabant, leui ictu percussisset eam a se abigendi animo accidissetque ut ip-
sa in quadam minus firma uerticis parte percussa statim expiraret, domini
iram ueritus effugit; illam enim præ cęteris omnibus uenaticis canibus do-
mino gratam esse nouerat quoniam et narium sagacitate et corporis decore
cęteris præstabat. Hac igitur de causa Tecomilus fugiens transtulit se ad Sei-
silauium regem ab eoque est grananter susceptus et inter familiares habitus.

1 esse putarent] R M; esse putaret A; putaret λ B Sis; se esse putarent Z 1 quodam] A M B Z; quoddam R; quidem λ Sis 1 Deique miseratione] miserationeque Dei Z 6 Radoslauri] Rhodoslauri R 8 Interim] R A λ B Sis; Interea M Z 8 Seislauius fugato patre] Sioslauius patre fugato R 9 hostili] hostium Z 9 ut monstrabimus] *post daret transp.* Z 9–10 Per idem] Perinde Z 10 enim] n. Z; *om.* A 10 nomine Tecomilus] V L Luc Schw Z; nomine Teccomilus B; nomine Techomilus Sis; Tecomilus nomine R; nomine Treomilis A; nomine Teremilus M 11 presbyteri] præbyteris M 11 custosque] custos B 11 Vdislauri] Vladislauri Schw; Vladisaluri B 12 fuit] erat Z 12 Vdislauius] Vladislauus B Schw 13 his] ijs M B Z 13–14 Tecomili] R B Z; Techomili λ Sis; Teromili A; Teremili M 14 Nemo enim] *usque ad* Tecomili opera est usus *tantum in* R A M Z; *aliis uerbis* B (*cf. praefationem*); *om.* λ Sis 14 illum] eum Z 15 pernicitate] A M Z; uelocitate R 15 Tecomilus] R Z; Teremilus M; Teromilius A 16 odorisequam] R A Z; ad oris equam M 16 Pallussam] Palussam Z; Plausam A 17 animo accidissetque] R A M; causa acciditque Z 18 firma] R A Z; forma M 19 omnibus uenaticis canibus] R M Z; uenaticis canibus omnibus A 21 Tecomilus] R Z; Teromilus A; Teremilus M 21 se] R A; sese Z M 21–22 Seislauium] Seoslauium Z 22 eoque] R Z; M *fortasse* eoque; eodemque A

Post hæc Vdislaaus princeps cum Bosnam irrumpens uicos oppidaque popularetur agrosque uastaret, Seislaaus rex cum suis aduersum profectus ad flumen Drinum cum illo conflixit. Quo in prælio egregia præ ceteris Tecomili opera est usus. Is enim inter hostium globos leonis instar discurrens et
 5 exiliens fundebat fugabatque aduersarios nunc hunc nunc illum irrequieta ensis rotatione cędens, alios saucians, alios protinus interimens. Plurimis denique in fugam conuersis ipsum insecutus principem inflicto uulnere ex equo in terram deturbat ruentique imminens caput abscindit, abscissum regi iam uictori offert; ea tamen pugna eis quoque qui uicere cruenta fuit,
 10 cum de ipsis etiam non pauci tunc desiderati sint. Seislaaus igitur uictoria potitus cum suis lætus ac triumphans rediit, sed non ita tunc feliciter dimicauit ut paulo post infeliciter corruit, ne quis diuturnam impunitatem sceleri suo speret. Mox enim Vdislai uxor, ingentis animi mulier, audita mariti cęde Pannonię regem adiit auxilium ab eo petens. Quo cuncta quę
 15 exigebantur concedente continuo magnam uim militum comparat, Seislai regnum ingreditur, ipsum in agro forte uenantem reperit statimque tentoria eius inuadit. Seislaaus cum nec equum inscendendi spacium habuisset, capitur nec quisquam ex cognatione eius reliquus fuit qui tunc in potestatem

1 hæc Vdislaaus] R A Z 1 cum] R A M Z 1 irrumpens] R m; erumpens A 2 Seislaaus] R A M; Seoslaaus Z 2 rex] R M Z 2 aduersum] R A; aduersus M Z 3 Drinum] R A M; Drini Z 3 illo] eo Z 3 prælio] proelio *codd.* 3 egregia] M; aegregia R; egregie Z; Tecomili egregia A 3-4 Tecomili] R Z; *ante* egregia *transp.* A; Teromili M 4 opera est usus] opera usus est M; *ab hoc loco omnes codd. et edd.* 4 Is enim] Z M; enim *om.* R A 5 aduersarios] *om.* V Luc Schw 6 rotatione cędens] R A Z; ratione cedens M; ratione reddens V Luc Schw Sis; roe reddens L; ratione redens B 7 conuersis] R λ B Z Sis; uersis A M 7 insecutus] insequutus R; consecutus λ M B Z Sis; consecutum A 8 imminens] immines B 8 abscindit] abscidit M 8 abscissum] abscissumque Z 9 iam uictori offert] offert iam uictori A 9 tamen] tum Z 9 uicere] R M Z; uicerunt B; uicerant λ Sis; uincerant A 10 etiam] R λ B Sis; et M; quoque Z 10 tunc] *om.* A Z 10 sint] R λ A Z Sis; sunt M B 10 Seislaaus] Seoslaaus Z 11 tunc feliciter] foeliciter modo A 12 infeliciter] infelicio 13 Vdislai] Vladislai Schw 14 petens] petiens B 14 Quo] qui M 15 concedente] concedit ut videtur M 15 uim militum] militum uim A M Z 15 Seislai] R M Z Sis; Seoslai λ A B 16 uenantem] *om.* Z 16 statimque] statim A M 16-17 tentoria eius] eius tentoria M Z 17 inuadit] inuasit Z 17 Seislaaus] λ A Sis; Seislaaus igitur B; Seoslaaus R Z M 17 inscendendi] R λ M Sis; insidendi A; insedendi B; ascendendi Z 17 spacium] spatium *codd. et edd.* 17-18 capitur nec quisquam] M B Z; capitur, nec quisqm V; capitur, nec quisque R L Luc Schw Sis; nec A 18 reliquus] reliquum B

inimicorum non uenisset. Omnes enim una cum eo uenatum ierant nihil tale ueriti neque omnino quicquam suspicantes. Iussit mulier Seislauum in uincula coniici, naribus auribusque truncari et omnibus ostentui esse. Foedum sane spectaculum, sed tantis hominis flagitiis non indignum. Vesperi deinde in flumen Sauum cum uinculis deiectus p̄focatur; atque hunc exitum habuit illa in patrem impietas in Deumque contemptus.

19 Audita filii nece Radoslauus familieque eius internitione, quod dignas factis poenas dedissent, Deo gratias egit, iusta eius iudicia qua poterat laudatione efferens, qui et noxios punire et innocentibus misereri consu-
 10 esset. Accepta tandem a pontifice benedictione Roma decedens in regnum suum est reuersus mansitque inter Delmatas maris accolae; Croatis uero omnem iniuriam remisit nec quicquam in se inique commissum exprobrauit, ad clementiam quam ad uindictam semper propensior.

20 Interea natus est ei filius Colomanus, qui post patris obitum consensu omnium regnum suscepit paternarumque uirtutum emulus iustitiam pietatemque coluit, mitis, clemens, munificus, modestus ac proinde optimo cuique charus magnique habitus.

XXV rex

1 uenisset] uenissent M 2 quicquam] *om.* R 2 Iussit] Iussit autem A 2 Seislauum] Seoslauum R M Z 3 uincula] uinculis A 3 naribus] naribusque B; in naribus M 3 et] ut Z 3 ostentui esse] R λ B Sis; esse ostentui A; ostensum esse M; ostentui esset Z 4 hominis] hominem M; hominibus Sis 4 Vesperi] Vespere M Z 5–6 p̄focatur. . . exitum] R λ A Sis; perfocatur atque hunc exitum M; perfocatur itaque hunc exitum B; suffocatur. Atque hunc exitum Z 7 Audita] Rodoslauus audita R 7 nece] morte R 7 familieque] familiaeque 7 internitione] internitione *corr.* ex internitione L; internecone R V Luc Schw Sis; internicione M; internitione B; interminatione A 7 quod] V Z Schw; q. L Luc; qua R A Sis; quas M; qui B 8 factis] facti A B 8 iusta] iuxta L Luc 9 et] *om.* Z 9 punire] punit A 9–10 consuisset] R; consueuisset M; consuescit λ Sis; consueuit A B; consuescat Z 10 decedens] discedens B Z 11 inter] in A 12–13 in se inique commissum exprobrauit] Z; in se *om.* R; inique *om.* A; in se nunquam commissum exprobrauit M; in se commissum inique exprobrauit λ B Sis 13 quam] semper quam R 13 semper] *hic posuerunt* V L A M B Z Sis; *penitus om.* Luc Schw; magis R 14 Interea] Interim Z 14 Colomanus] Calomanus R 15–16 iustitiam. . . modestus] R A M Z; *ceteri om.* 16 proinde] R λ B Z Sis; perinde A M 17 magnique habitus] *om.* M

21 Cui in pace defuncto successit Crisimerus filius, et ipse in omnibus
 laudandus, naturę fortunęque bonis ęque insignis, sed pęcipue in Deum ob-
 seruantia atque cultu. Cumque unum et triginta regnasset annos, in demor-
 tui locum suffectus est filius Zuonimerus, animi ornamentis ac religione ne-
 5 mini superiorum regum postponendus, ęqui ac legum pęcipuus obseruator
 et proinde pessimo cuique maxime inuisus. Eo regnante prospere inoffen-
 seque succedebant omnia, quieuerant bella, opes augebantur, nec paupe-
 ribus timori erat diuitum auaritia, nec plebs potentiorum uim formidabat,
 omnes pariter tuente ac protegente ipsa regis iustitia, quę neminem prorsus
 10 inique uexari patiebatur. Cumque omnium prope par cura esset arua co-
 lere, pecudes alere, negotiationibus exerceri, nunquam antea regnum illud
 ulla rerum copia opulentiuss fuisse memorabatur. Abunde in ciuitatibus erat
 uestis preciosa decoraque arma et phalerati equi, exquisita supellex, auri
 quoque argentique uis, gemmę, margaritę et quęque alia quę mortalium
 15 animos uel ęstimatione uel pulchritudine allicere solent. Sed, ut fit, luxuria
 in superbiam uerti coepit, in summum usque scelus erupturam, quod ex
 sequenti modo patebit narratione uerumque esse constabit. Contigit enim
 ut ab Roma Cęsarıs pontificisque legati ad Zuonimerum regem missi cum
 binis litteris uenirent; primas tantum regi legendas dederunt, quarum hęc
 20 sententia erat:

XXVI rex

XXVII rex
et ultimus

1 Cui] Huic R 1 pace] patre B 1 Crisimerus] A; Chrysimerus R;
 Chrisimerus λ Sis; Chrisimerus Z; Crisimerus B; Christimerus M 2 nature
 fortunęque] natura fortunaque B 2 ęque] atque B 3 Cumque] R A M B
 Z; Cum λ Sis 3 triginta regnasset annos] uiginti annos regnasset Z 3-4 in
 demortui locum] R A M; in demortui loco λ Sis; in mortui locum Z; inde mortui
 loco B 4 est filius] om. A 4 animi] R A M Z; cum λ B Sis 4-5 nemini]
 om. B 6 proinde] R λ Z Sis; perinde A M B 6 maxime inuisus] inuisus
 maxime A 6-7 inoffenseque] et inoffensum M 7 quieuerant] quieuerunt B
 8 timori erat] erat timori λ A B Sis 8 potentiorum] fortiorum Z 9 tuente ac
 protegente] tuebatur ac protegebat A 10 inique] R A Z; nemini B; ab aliquo λ
 Sis 10 patiebatur] quiete uiuebant *add.* Z 10 prope] R Z M; pro se B; sibi L
 10 par] sibi *add.* V Luc Schw Sis; prope *add.* B 11 nunquam] numquam *codd.*
 11 antea] *post* regnum illud *transp.* A 12 opulentiuss fuisse] fuisse *corr.* ex esse
 V; opulentiore esse B 12-13 in ciuitatibus... preciosa] erat in ciuitatibus uestis
 speciosa A 15 animos] animis B 15 ęstimatione] existimatione L Luc Schw
 16 erupturam] eruptura A; rupturam M; corrupturam Z 17 sequenti] narratione
huc transp. A 18 ab] R B M; a A Z; *ceteri om.* 19 uenirent] uenissent B
 19 tantum regi legendas dederunt] R; regi tantum legendas dederant λ A Z Sis,
 obtulerunt pro dederant Z; regi legendas tantum dederant B; regis tamen dederunt
 M 19 quarum] quorum Luc Schw 20 sententia erat] erat sententia R

Rogamus obsecramusque te, Zuonimere frater, regum Christianorum piissime, uti coacto procerum tuorum populique concilio alteram epistolam coram resignari coramque legi iubeas et una cum ipsis deliberes his de rebus quas nos Deo bene iuuante aggredi meditamur pro amore Christi ecclesieque sanctę utilitate; tum demum, quicquid communi omnium consilio decretum fuerit, ut nobis nihil moratus rescribas efficiasque certiores. Vale.

5

22 Zuonimerus igitur nauiter, sicut rogabatur, accersitis omnibus regni sui prefectis decurionibusque ciuitatum conuentuque habito ad Quinque ecclesias in campo qui Cossouus nuncupatur litteras aperiri fecit et cunctis cum silentio audientibus publice recitari; que in hec fere uerba scriptę erant:

10

Romanus pontifex et Cęsar Augustus Zuonimero regi populoque eius salutem. Rem certe indignam et Christianorum principum ignauie adscribendam existimamus ut Hierosolymę sanctaque loca, in quibus Christus Dominus pro nobis nasci, pro nobis mori uoluit, ab infidelibus tam diu possideantur, possessa polluantur prophanenturque, et ab iisdem illa sacra, illa Domini mysteria, que nobis uenerationi sunt, probro derisionique habeantur. Iccirco uos, sicut et reliquos per orbem fideles, hortamur ut nobiscum socia arma iungentes ad res Christiano nomini repetendas in libertatemque uindicandas proficisci

15

20

1 obsecramusque] R V L Schw Z M Sis; obsecramus Luc; et obsecramus A; obtestamurque B 1 frater] omnium M 2 uti] R B Z; ut λ A M Sis 2 coacto] coactis M; inito A 2 populique concilio] populi concilio Z; populi consiliis M 3 resignari] resignare M 3 iubeas] iubens M 3 et] ut A M 3 ipsis] iis A 4 his] iis Z 4 nos] om. A 5 pro] in A 5 utilitate] ueritate A 5 tum] R A Z M; cum λ B Sis 6 omnium consilio] A M; omnium consilii Z; omnino consilio R; concilio λ Sis; consilio B 8 sicut] R λ Sis; sicuti A B Z M 8 rogabatur] regebatur Luc Sis; rogebatur Schw 9 conuentuque] R A Z M; coniunctimque λ B Sis 10 Cossouus] R λ M Sis; Cossunus A; Cosseuus B; Casseuus Z 10 nuncupatur] concilio add. λ Sis 10 fecit] cepit Z 11 scriptę] post erant transp. M; scripta R 15 Hierosolymę] Luc Schw Z; Hierosolme R; Hierosolimae A; Hyerosolime V L; Hyerosolimę B; Hierosolymam M; Hyerosolyme Sis 15 loca] loco Schw 16 Christus Dominus] Dominus Christus B 17 tam] iam A 17 possessa] possessaque λ Sis 17–18 prophanenturque, et ab iisdem] et ab eisdem prophanentur A 18 sacra, illa] om. A; illa R A V Z Sis 19 derisionique] derisioneque Z 19 habeantur] habentur A 19 Iccirco] Iccirco codd. 19 sicut] sicuti Z 21 libertatemque uindicandas] libertatemque uendicandas V; libertatemque uindicandam M; libertatem uindicandas A

statuatis; huic rei cęteros reges ac nationes, quibus itidem scripsimus, consensuros speramus. Nobis autem tam preclarum facinus conantibus Dei opem affuturam nemo diffidat quando quidem non nisi eius nutu atque instinctu talis menti nostre incidere potuit cogitatio. Quid ergo uobis consilii sit, hoc est utrum, quod rogamus, facturi estis, quamprimum nosse cupimus. Valet in Domino.

23 Id audiens nequissima Croatorum gens protinus indignari coepit ita ut uix litteras perlegi pateretur. Non solum itaque non consenserunt litteris et exhortationi pontificis ac Cęsarıs, uerum etiam in regem suum insurgentes magno tumultu et uociferatione conquesti sunt illum esse huiusce rei autorem ut ipsi relictis coniugibus, liberis patrioque solo procul per alienas domos errent, aliena sequantur imperia, et aut interimantur aut aliis et non sibi uincant; nihil sibi expedire loca illa sancta si liberentur, neque nocere si non liberentur; atque ita infesta concio pessimis usa consiliis nequiuıt inhiberi quin repente sanctissimum Zuonimerum regem inuadentes multis conficerent uulneribus atque interimerent. Eadem quippe illa perfidę mentis ferocia, quę ipsos impiissimi Seislai partes sequi fecit et Radoslauum patrem, omni laude dignum uirum, regno pellere, in Zuonimerum quoque compulıt sequire; quem non aliter furibundi circumstetere quam cum rabi-

2 consensuros] consecuturos B 3 Dei] Domini λ Sis 3 diffidat] difidit A 5 uobis consilii] R A Z; uobis concilij M; consilii uobis λ B Sis 5 rogamus] R M; rogamini λ B Z Sis 6 nosse] noscere B M 7 audiens] R A Z; audientes λ B Sis; auditis M 7 Croatorum] R A Z M; Crouatorum λ B Sis 7 ita] *om.* Z 8 perlegi pateretur] legi paterentur A 8 itaque] *om.* A 8 consenserunt] consuaserunt M 9 et exhortationi pontificis ac Cęsarıs, uerum] sed Z 9 et exhortationi] R; et hortationi λ A B Sis; et hortationibus M 9 ac] R M; et λ A B Sis 10 esse huiusce] Z M; esse huius R A; huiusce λ B Sis 11 patrioque] patriaque B 12 errent] errarent A 12–13 aut interimantur... nihil] R A Z; aut interimatur aut aliis et non sibi seruiant, nihil M; non λ B Sis 13 sancta] etiam A 13–14 neque nocere si non liberentur] R A M; *om. ceteri* 14 infesta concio] affecta pessima continuo A 15 quin] cum M 15 Zuonimerum regem] R A; Zonimerum regem Z; Zuonimirum regem M; regem Zuonimirum Schw; regem Zuonimerum V L Luc Sis; regem Zuonimerium B 16 conficerent] conficerunt B 16 interimerent] interierent B 16 Eadem] tandem A 16 quippe] *om.* B 16 perfidę] perfida L Schw; perfidę B 17 ipsos] illos Z 17 impiissimi] impiissime B 17 Seislai] Seoslai R Z M 17 Radoslauum] Rhadoslauum R 18 omni laude dignum uirum] R λ B Sis; omne laude dignum uirum M; uirum omni laude dignum A Z 19 sequire; quem] R Z; sequire; qui A M; sequire L Luc Schw; seureque B 19–58.1 rabidi] rapidi Z

di uenatorum canes imbellem ceruum nacti nunc latratibus terrent, nunc dentibus laniant. Rex autem, dum adhuc spiraret, tantę perfidię immanitate commotus eos deuouisse fertur ne unquam sui generis dominum habeant, sed semper alienigenis regibus principibusue subiecti sint. Ex illo ad hanc usque diem isthęc maledictio tam certum euentum habuit ut non ab irato prolatum quod tunc dixit crediderim, sed a uate p̄nunciatum, Deo uolente palam fieri quanto grauius luituri erant supplicium criminis autores, si sic posteri quoque eorum essent afficiendi. Post hęc uerba Zuonimerus continuo animam exhalauit et relicto corpore ad cęleste regnum transferri meruit, cum terrenum tam bene rexisset per annos quinque et triginta; tam diu enim cum potestate uixit.

24 Bela autem, Pannonię rex, huius nominis primus, cum fama referente hoc quod Zuonimero acciderat didicisset, propere cum expeditorum manu uenit rerumque potitus omnes regni partes possedit: Bosnam, Croatiam, Delmatiam, Naronam. Sed Croatos, ut domino suo rebelles ac parricidas, laboribus seruituteque oppressit. Pręterea cum post hęc regnum in partes secessisset anno a natiuitate Christi MLXXIX, Bosnenses dominum suum

1 uenatorum canes] canes uenatorum A 1 nunc] sunt, nunc Z; tunc M 1 terrent] *om.* Z 1 nunc] tunc M 3 habeant] haberent A 4 alienigenis] alieniginis L; aduentitiis A 4 principibusue] λ B Sis; principibus ut R; principibusque A Z M 4 hanc] hunc B Z M 5 diem] *add.* tempore λ Sis 5 certum euentum] certos euentus R A Z 5–6 ab irato prolatum] ob iram prolatam M 6 quod tunc dixit] qui tunc dixit B; rege Z 6 a uate] R A B Z; *spatium uacuum relictum in* λ; *animo et spatium uacuum in* M; [uti est] *coniecit* Sis 6 p̄nunciatum, Deo] pronuntiatum Deo B M; pronuntiatum A 7 luituri] latur M 7 criminis autores] auctores criminis R; criminatores A 7 si] *om.* M 8 quoque eorum] eorum quoque Z; eorum A 8–9 continuo] *om.* A Z 10–11 tam diu enim cum potestate uixit] *om.* Z; iussit pro uixit M 12 Bela] Bella V L Luc B M 12 autem] *om.* B 12 referente] B M Luc-E; referente R A Z L Sis; inferente Luc Schw; *legi non potest in* V 13 propere] eum *add.* A 14 rerumque] R M; rerum A Z; regnumque V; regnaque *corr.* ex regnumque L; regnoque B Luc Schw Sis 14 omnes regni partes possedit] R; possedit omnes regni partes L Luc Schw Sis B Z M; *in* M *legi non potest* 14–15 Croatiam, Delmatiam, Naronam] M; Croatiam, Neronam, Delmatiam R; Crouatiam, Dalmatiam, Naronam λ B Sis; Croatiam, Dalmatiam, Naronam Z; Croatiam, Dalmatiam et Naronam A 15 Croatos] R A M; Crouatos λ B Sis 15 ac] et Z 15–16 parricidas, laboribus seruituteque] R λ B Z Sis; paricidas, laboribus ac seruitute M; patricidas seruitute A 16 post hęc] posthac B 17 secessisset] R Luc Schw Z Sis; *corr.* ex successisset L; successisset V A B; scisisset M 17 natiuitate] natiuitatis M 17 MLXXIX] MLXXIV M

sortiti sunt, Naronenses suum, soli Croati alienum, ne quis eos frustra olim
uel immerito a Zuonimero deuotos credat.

FINIS.

Hucusque historiam uernaculo gentis nostrę sermone compositam uidi
5 et quam potui diligenter fideliterque in Latinum transposui, nihil de senten-
tia dimittens, licet aliqua de uerbis quę superflua uidebantur mutilans, ne
lectori oneri essent.

1 Naronenses] Narnenses R Z 1 soli Croati] soli Crouatii A; Crouati λ
B Sis 1 alienum] alienigenam M 1 eos frustra olim] frustra olim eos R;
eorum frustra olim A 2 uel] aut Z 2 deuotos] deuores M 3 FINIS] R; F;
B; Laus omnipotenti Deo λ Sis 4-7 Hucusque... essent.] om. B 4 nostrę]
om. Z 5 quam] qm V; quod L Luc (*corr. in* quam Luc-E) Schw 6 dimittens]
diminuens A M 6 superflua] superfluere R A M 7 essent] essem R λ Sis; *in*
fine τελως *add.* Z

INDEX NOMINVM

- Apostata, v. Seislausus
Apulia 58
Aquilaia 41
Argolidis campi 54
Attila 53, 54
- Barris 44, 45
Bela 64
Benedictus, sanctus 40, 41
Beria 51
Bilicus 56
Bladimerus 54
Bladinus 44, 45
Bosna 42, 43, 51, 59, 64
Bosnenses 55, 64
Brissus 40
Budimerus 47–49, 52
Bulgari 47
- Canimerus 55
Cassaria 46, 47
Cepimerus 56
Christiani 41, 45, 46, 49, 62
 Christianum nomen 46, 62
Christus 47–49, 62, 64
 Christi nomen 12
Cliuna 49
 Cliuno 55
Colomanus 60
Constantinus 48
Constantius 46, 47
Cossouus campus 62
Craina 39
Crisimerus 61
Croati 60, 63–65
Croatia 39, 42, 43, 51, 55, 57, 64
- Danubium 50, 54
Decolium oppidum 52
Delmatę 60
Delmatia 39–43, 45, 48, 50, 55, 56,
 58, 64
Delmaticum idioma 39
Delminium 50
Deus 45, 48, 52, 58, 60–64
Deus Dominus 62, 63
Drauus 50
Drinus 51, 59
Duclia 50
Dyrrachium 50
- Epirus 55
- Germani 56
Germanus episcopus 40
Gothi 40, 42, 50, 53, 54
Gręcum 47
- Hierosolymę 62
- Iesus Christus, v. Christus
Illyricum 42
Istria 40, 41, 56
Italia 41, 44
Iustinianus 40, 42
- Lastum insula 57
Latini 51
Latinum 39, 52, 65
 Latina lingua 39, 48
Lippa 51
- Macedonia 44, 54, 55
Maria

- B. Virg. Marię ędes 52
 Mars
 in phrasi 41, 53, 55
 Marulus, Marcus 39
 Methodus liber 51
 Mons Cassini 40
 Mysi 55
 Mysia 42
 superior 55

 Narona 64
 Naronenses 65

 Occidentis regna 40
 Orientis partes 40
 Ostriuoius 55

 Pallussa 58
 Pannonēs 40, 53, 54, 58
 Pannonia 40, 53, 54, 58, 59, 64
 Papalis, Dominicus 39
 Petra Radoslauri 58
 Polislauus 53
 Polonia 43
 Pribislauus 55

 Quinque ecclesiae 62

 Radoslauus 56, 57, 60, 63
 Petra Radoslauri 58
 Ratimirus 44–46
 Rationalis liber, v. Methodus liber
 Razbiuoius 54
 Roma 47, 48, 58, 60, 61
 Romanorum imperator 44

 Sabinus episcopus 40
 Salonę 40–42, 44, 50
 Sanctulus, v. Sfetolicus
 Satimerus 46, 47

 Sauus 50, 60
 Scardona 42
 Scodra 53
 Sebeslauus 53, 54
 Seislauus 56–60, 63
 Seleucia 44
 Seuioladus 42, 43
 Sfetolicus 52
 Sfioladus 40
 Sicilia 41
 Silimirus 43, 44
 Sinbagiorum regio 44
 Slaua lingua 47
 Stauozarus 56
 Stephanus 47, 48
 Stroilus 40, 42
 Suetozarus 56

 Tarnouię ager 40
 Tecomilus 58, 59
 Thessalonica 46
 Tolimerus 55
 Totila 40, 41
 Tuerdislauus 55

 Valachia 43
 Valdemin 50
 Vdislauus 58, 59
 Velia 44
 Vladislauus 52

 Zuonimerus 61–65